

Bir Madenci Kentinde Simbiyotik İlişkiler

ZONGULDAK

Dr. Evrim YILMAZ POLAT

Bir Madenci Kentinde Simbiyotik İlişkiler

ZONGULDAK

Dr. Evrim YILMAZ POLAT

E-ISBN: 978-625-382-446-4

DOI: 10.54637/vizetek.9786253824464

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap, elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR

Baskı: Ankara | Ekim, 2026

Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)

Elektronik Yayın Formatı: PDF

Elektronik Yayın Tipi: Adobe Ebook Reader

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetekiayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

ÖN SÖZ

Bu kitap, 2019’da Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı’nda savunduğum “Bir Madenci Kentinde Simbiyotik İlişkiler: Zonguldak’ta Değişen Maden İşçiliği, Sermaye ve Politik Kültür” başlıklı doktora tezinden üretildi. Tezin saha araştırmasını 2017 ve 2018 yıllarında Zonguldak’ta yaptım. Bu süreçte TTK, taşeron ve kaçak ocaklarda çalışan madencilerle görüştüm. Bu kitap, bu görüşmelere ve sahada tanık olduklarıma dayanıyor.

Kitabın dayandığı doktora tezi, danışmanım Prof. Dr. Hayriye Erbaş’ın sabrı, yol göstericiliği ve emeği olmadan yazılamazdı. Yüksek lisanstan doktora uzanan yıllar boyunca, sahaya hangi soruyla gidileceğini, sahadan dönen dağınık malzemenin nasıl bir çözümlemeye dönüşeceğini ve bir çalışmanın nerede tamamlandığını onunla çalışarak öğrendim. Değerli hocamın bu çalışmaya katkısı yalnızca yönlendirmeye sınırlı kalmadı, kavramsal da oldu. Türkiye’de sınıf oluşumunun ve işçileşmenin hiçbir zaman köylülükten proletaryaya düz bir çizgi izlemediği tespiti, bu kitabın da temel dayanaklarından biridir. Kendisinin Kırıkkale’de yaptığı araştırmaya birkaç kez başvurmamın nedeni de budur. Hocam tezin her aşamasını titizlikle okudu ve bana zamanını cömertçe ayırdı. Tez jürimde yer alan Prof. Dr. Feryal Turan, Prof. Dr. Gamze Yücesan Özdemir, Prof. Dr. Fatma Umut Beşpınar ve Doç. Dr. Çağatay Topal’a da içtenlikle teşekkür ederim. Kitapta kalan eksikler ve hatalar bana aittir.

Son olarak, karanlık maden ocaklarında hayatını kazanan ve benimle konuşmayı kabul eden tüm işçilere teşekkürlerimi sunarım. Sahada söylediklerini, 2026’da olabildiğince az dokunarak aktarmaya çalıştım.

Dr. Evrim YILMAZ POLAT

Ekim 2026

İçindekiler

I

Giriş

“Yukarıda Açlık, Aşağıda Ölüm” | 8

II

Düalizmden Simbiyoza

Enformel Ekonomi, Sınıf ve Emek | 13

III

Sahaya İnme

Konum ve Yöntem | 33

IV

Havzanın Uzun Tarihi

Mükellefiyetten Redevansa | 41

V

“Devletin Sırtındaki Kambur”

TTK Madencileri | 69

VI

Hegemonik Despotizm ve Otoriter Popülizm: Taşeron Madenciler | 99

VII

Kaçak Ocakların Ekonomi Politikası | 123

VIII

Ocakta Aile, Kentte Hırsız:

Kaçak Madenlerde Emek ve Politik Kültür | 149

IX

   Madenci, Bir Sınıf mı?

Karşılaştırmalı Analiz | 169

X

Son  

Birleşen Sermaye, Bölünen Emek | 181

XI

Epilog: Yedi Yıl Sonra (2019–2026) | 189

Son Söz | 195

Kaynakça | 197

I

Giriş

“Yukarıda Açlık, Aşağıda Ölüm”

Zonguldak'ta yaşayanların kaderi bu. Ya aç kalacaksın, ya da ölümü göze alıp ocağa gireceksin.

Zonguldak'ta görüştüğüm madencilerin kendi durumlarını anlatmak için kullandıkları bir deyim var: Yukarıda açlık, aşağıda ölüm. Yukarısı, 1980'de 41.927 kişinin çalıştığı kamu madenlerinde 2018'de 7.600 kişinin kaldığı, alternatif sanayinin kurulmadığı, gençlerin işsiz olduğu kenttir. Aşağısı ise kamu madenlerinde iş yoğunlaşmasının, taşeron ocaklarında ekip başı baskısının, dağdaki kaçak ocaklarda havalandırmasız tünellerin beklediği yeraltıdır. Bu deymi bana söyleyen işçi, üç ocak türünden hangisinde çalıştığını söylemeye gerek duymamıştı; çünkü deyim üçü için de geçerlidir. Ama üç ocak türü arasındaki fark, bu kitabın konusudur.

Aynı kentte, aynı okulun sıralarında üç çocuk oturur: bir TTK işçisinin, bir taşeron madencinin, bir kaçak ocakçının çocuğu. Babaları aynı kömürü, aynı yöntemle, çoğu zaman aynı dağın altından çıkarır. Biri ayda düzenli maaş, yılda üç ikramiye ve yakımlık kömür yardımı alır ve sendikalıdır; ikincisi kâğıt üzerinde iki asgari ücret alır, ama servis ve yemek kesintisinden sonra eline geçen bunun altındadır ve sendikalaşırsa kovulur; üçüncüsü haftada altı gün, günde 100 liraya (2018'de), sigortasız çalışır ve kentte “hırsız” olarak bilinir. Okul parası istendiğinde itiraz eden üçüncüsüdür: “TTK'lı mıyız sanki, biz karnımızı zor doyuruyoruz.” Bu kitap,